

Слова подяки

Стільки людей і настільки по-різному допомагали мені від самого початку стати таким, яким я є зараз. Мені важко навіть визначити, з кого починати цей список, і ще складніше — де його *скінчити*, бо, здається, кінця тому переліку не буде. Тож для початку відзначу: як письменник і просто як людина я — проєкт незавершений, звичайна сукупність того, чого навчився й пережив. Тож я без міри вдячний тим, хто мені допомагав і підтримував мене.

Хочу назвати тут книжки, які подарували мені можливість дізнатися, як мислить собака, і подякувати їхнім авторам. Це «Dogwatching» («Спостереження за собакою») Дезмонда Морріса, «What the Dogs Have Taught Me» («Чого мене навчили собаки») Меррілл Маркоу, «The Hidden Life of Dogs» («Таємне життя собак») Елізабет Маршалл Томас, «Search and Rescue Dogs» («Собаки-шукачі й собаки-рятувальники») від Американської асоціації кінологів-рятувальників, а також праці Сізара Міллана, Джеймса Геріотта, доктора Марті Бекера і Джини Спадафорі.

Я нічого не досягнув би без підтримки моєї родини, особливо батьків, які завжди вірили в мене, незважаючи на те, що я років із двадцять отримував від видавництва лише відмови.

Також вірить у мене мій агент Скотт Міллер з «Trident Media», який ні на мить не втрачав надій щодо цієї книжки та щодо мене.

Завдяки зусиллям Скотта я опинився у видавництві «Tor/Forge» і зустрів там редакторку Крістін Сівік, чия віра в книжку «Життя й мета собаки» в поєднанні з фаховістю покращили й відшліфували цей роман. Працювати з видавництвом «Tor/Forge» виявилось суцільним задоволенням.

У той момент, коли я пишу ці слова, книжка ще не пішла до друку. Проте стільки людей щось роблять для того, щоб

підтримати її! Шеріл Джонстон — чудова спеціалістка з продажу та реклами, гроза за кермом. Лайза Неш залучила своїх численних знайомих, щоб заручитися підтримкою для книжки. Базз Янсі постарався створити такий ажіотаж, щоб аж загуло. Гілларі Карліп взялася переробляти сайт wbrucesameron.com та розробила веб-сторінку adogspurpose.com — і це їй блискуче вдалося. Емі Кемерон скористалася багаторічним учительським досвідом і написала посібник для тих, хто хоче використати книжку «Життя й мета собаки» в рамках шкільної програми. Джеффри Дженнінгс — надзвичайний книготорговець, який високо оцінив першу редакцію твору. Дякую також Лайзі Зупан за розуміння.

Висловлюю подяку всім редакторам, які друкували мою колонку у своїх виданнях, попри непрості часи для преси. Особливо дячний «The Denver Post» — газеті, яка взяла мене до себе після сумнозвісного закриття «Rocky Mountain News». Дякую вам, Ентоні Цюрхере, за те, що робили цю добру справу — редагували мою колонку протягом усіх цих років.

Спасибі Бредові Розенфельду й Полу Вайцману з агенції «Preferred Artists» за те, що обрали саме мене, і Лорену Ллойд-ду за те, що все організовував.

Дякую вам, Стіву Янгере і Гейзе Майкле, за юридичну допомогу — я й досі вважаю, що нам можна послатися на неосудність.

Дякую, Бобе Бріджесе, за те, що продовжуєш свою благородну справу та виправляєш помилки в моїй колонці. Якби я міг, я платив би тобі зарплату в сто разів більшу, ніж ти маєш зараз!

Дякую, Клер Лазебнік, за те, що підійшла до мене в горах, щоб поговорити про літературу.

Дякую, Томе Рукере, за все, що ти робиш у лиху годину.

Дякую Великому Елові та Еві за те, що вклали стільки сил в мою «геніальну» кар'єру. Дякую Тедові, Марії, Джейкобові, Маї, а також Ітанові — за те, що похвалили мої штани.

Дякую кожному з Національної спілки газетних колумністів за те, що бережете наш рідкісний вид і не даєте йому потрапити до Червоної книги.

Дякую Джорджії Лі Кемерон, яка ввела мене у світ порятунку собак.

Дякую Біллові Белші за працю над моєю головою.

Дякую Дженніфер Альтабеф за те, що вона була поруч тоді, коли треба.

Дякую Альберто Алехандро за те, що він майже одноосібно зробив з мене автора бестселерів.

Дякую Куртові Гамільтону за те, що переконав мене перевірити, чи все в мене гаразд із горлом.

Дякую Джулі Сайффер за те, що позичала мені все, що в неї було.

Дякую Марсії Воллес — ти мій улюблений талісман.

Дякую Нормі Велі за весь здоровий хлопський глузд.

Дякую Моллі за поїздку в автомобілі, а Сьєррі — за те, що ця подорож стала можливою.

Дякую Меліссі Лоусон за чистовий варіант твору.

Дякую Бетсі, Річарду, Коліну і Шерон за те, що все мені показали й спробували навчити мене танцювати румбу.

Першою людиною, якій я розповів цю історію, була Кетрін Мішон. Дякую, Кетрін, за те, що наполягла, щоб я чимшвидше написав «Життя й мету собаки», і за все інше.

Тепер я розумію, чому так багато людей продовжують розмовляти, коли починає грати музика на врученні нагород Академії. Адже список тих, кому я хочу подякувати, просто нескінченний. Тож дозвольте мені зупинитися тут і завершити фінальним акордом — я хочу подякувати за жертвність і невтомну важку працю людям, які займаються порятунком тварин: допомагають загубленим, покинутим чи скривдженим домашнім улюбленицям знайти нове щасливе життя в люблячих родинах. Ви всі для мене — ангели.

Розділ I

Якось мені спало на думку, що оті теплі та пискляві істоти, які повзають довкола мене і пахнуть, — мої брати й сестра. Мене це дуже розчарувало.

Незважаючи на те, що я ще не міг нормально бачити, а лише вирізняв якісь розмиті образи на світлі, я знав, що ось ця велика та красива істота — моя Мати. Я це зрозумів, коли вона десь пішла й моєї шкурки торкнулося холодне повітря. Я також знав, що час їсти настане тоді, коли тепло повернеться. Часто для того, щоб втамувати голод, доводилося відштовхнути оте, що, як я тепер зрозумів, було мордочкою брата чи сестри. Мене намагалися відтіснити від Мама, і це дуже дратувало. Я взагалі не розумів, навіщо здались ці брати й сестра. Коли Мати лизала мені животик, щоб у мене все добре виливалося з-під хвоста, я підморгував їй і мовчки благав десь подіти інших цуценят заради мене. Я хотів, щоб вона була тільки моя.

Згодом з'являлися інші собачки, і я похмуро змирився з їхньою присутністю в зграї. Мій ніс розповів мені, що в мене є сестра і двоє братів. Сестра трохи менше цікавилася боротьбою зі мною, ніж брати. Одного з них я називав Швидким, бо він чомусь завжди був спритнішим за мене. Другий був Голодний — він завжди скавучав, коли Мама десь ішла, а коли вона поверталася, то він ссав її так відчайдушно, наче ніяк не міг наїстися. Голодний спав більше від інших, тому ми часто стрибали на нього й кусали за мордочку.

Наша нора була вирита під чорним корінням дерева. Під час денної спеки в ній було темно й прохолодно. Коли я вперше вибрався на сонечко, Сестра і Швидкий теж пішли зі мною. Звісно, Швидкий пропхався наперед.

Із нас чотирьох тільки у Швидкого є біла цятка на морді. Коли він безтурботно побіг уперед, хутро на ній заблищало

на сонці. Здавалося, що ця яскрава зірочка на морді Швидкого промовляла: «Я особливий». Решта тіла в нього була такого самого невиразного буро-чорного кольору, як і в мене. Голодний був дещо світліший, а Сестра мала такий, як у Мама, товстий ніс і плаский лоб. Незважаючи на зарозумілість Швидкого, ми були дуже схожі між собою.

Наше дерево стояло над струмком. Я дуже зрадив, коли Швидкий сторч головою покотився вниз, хоча ми з Сестрою спускалися не красивіше, ніж він. Від слизького каміння і тоненького потічка йшли дивовижні пахощі. За струмком ми знайшли мокру прохолодну печеру — велику металеву трубу. Чуття підказувало мені, що там добре ховатися від небезпек, але на Маму наша знахідка не справила великого враження. Вона без церемоній занесла нас за шкірку до Нори, коли виявилось, що в наших лапках ще бракує сили, щоб видертися вгору самотужки.

Ми засвоїли, що не можемо повернутися до Нори самостійно, якщо підемо вниз до струмка. Проте, щойно Мама десь пішла, ми знову це зробили. Цього разу до нас приєднався Голодний, хоча, коли ми опинилися в трубі, він ліг у прохолодну багнюку і заснув.

Пошуки здавалися нам річчю дуже потрібною — нам треба було добувати їжу. Мама вже від нас втомлювалася. Бувало, вона вставала тоді, коли ми ще не доїли. У цьому, на мою думку, винні інші цуценята. Якби Голодний не був такий жадібний, Швидкий не вдавав із себе найголовнішого, а Сестра не крутилася, то Мама лежала б спокійно і давала нам досхочу наїстися. Я впевнений! Адже кому, як не мені, завжди вдавалося її вмовити — вона зазвичай зітхала й лягала, коли я тягнувся до неї знизу.

Часто Мама забагато часу вилизувала Голодного — як на мене, це несправедливо.

На той час Швидкий і Сестра вже вирости більші за мене. Моє тіло було таке саме, як у них, а ось лапи — коротші й міцніші. Голодний, звісно, був найбільш кволим у зграї. Мені було прикро, що Швидкий і Сестра завжди кидали мене

з ним і гралися вдвох. Здавалося, наче ми з Голодним зайві в нашій зграї.

Оскільки Швидкий і Сестра більше цікавилися одне одним, ніж іншими членами сім'ї, я карав їх і позбавляв свого товариства — сам-один заходив у глиб труби. Якось я натрапив там на смачнющій запах тухлятини, аж раптом переді мною вискочила нова істота — жаба!

Я зрадів, кинувся до неї та спробував накрити жабу лапами, а вона знову стрибнула вбік, і я злякався. Я ж лише хотів погратися, мабуть, я навіть їсти її не став би.

Швидкий і Сестра вчули моє збудження і прибігли в трубу — поїхали по слизькому металу й збили мене з ніг. Жаба стрибнула, а Швидкий кинувся на неї, відштовхнувшись лапами від моєї голови. Я загарчав на нього, а він навіть уваги не звернув.

Сестра і Швидкий побігли до жаби, остання скочила у воду й попливла геть спритними безшумними рухами. Сестра засунула морду у воду та пирхнула, бо набрала води в ніс, забризкавши і мене, і Швидкого. Брат заліз їй на спину, а про жабу — мою жабу! — всі забули.

Я засмутився і пішов геть. Здається, наче навколо самісінькі дурні живуть!

Я потім не один день згадував про ту жабу, зазвичай тоді, коли засинав. Спіймав себе на думці про те, яка ж вона може бути на смак.

Дедалі частіше Мама тихо гарчала, коли ми підходили до неї. Вона вишкірила зуби, побачивши, що ми йдемо до неї та спотикаємося від голоду, і я з відчаєм зрозумів: ці цуценята все зіпсували! Тоді до неї підповз Швидкий, і вона схилила до нього морду. Він лизнув її в губи, і за це вона відригнула для нього їжу — ми теж кинулися поїсти. Швидкий відштовхнув нас, але тепер ми вже знали, що робити. Коли я понюхав і лизнув Маму, вона дала їсти й мені.

На той час ми вже добре розвідали місцевість над струмком і оббігали територію так, що всюди густо пахло нами. Швидкий і я здебільшого займалися серйозною справою — гралися.

Я зрозумів, наскільки для нього важливо боротися: повалити мене на спину, кусати за морду й горло. Сестра ніколи не задиралася до нього, і мене трохи засмучувало те, що в нашій зграї все вирішувалося за старшинством. Голодному, звісно, було байдуже, яке місце він посідає, тож я кусав його за вуха, коли мені було досадно.

Якось під вечір я сонно спостерігав за тим, як Сестра і Швидкий смикають у різні боки десь знайдену ганчірку. Раптом вуха в мене самі настовбурчилися: йшла якась тварина — велика й шумна. Я скочив на ноги, але не встиг побігти понад руслом і подивитися, що воно таке, як прибігла Мама. Вона напружилася, наче попереджала нас про щось. Я здивовано помітив, що вона несе за шкірку Голодного, — так вона нас не носила вже кілька тижнів. Мама завела нас у темну трубу та пригнулася до землі, прищуливши вуха. Ми все зрозуміли й тихо відповзли в глиб тунелю.

Коли стало видно істоту, що йшла понад струмком, я відчув, як у Матері поза шкірою хвилями побіг страх. Істота була велика, вона незграбно йшла до нас на двох ногах, а з її рота виривалася пекуча пара.

Я уважно дивився, як зачарований. Сам не розумію чому, але я відчув, що істота мене чимось вабить. Хотілося вискочити їй назустріч і привітатися. Я навіть напружився всім тілом, щоб це зробити, проте Мама глянула на мене так, що я передумав. Істоти треба уникати будь-якою ціною.

Звісно, це була людина. Перша людина, яку я бачив у житті.

Чоловік у наш бік навіть не подивився. Він оглянув берег і зник із наших очей. Мати трохи зачекала, тихо вийшла на сонце й підвела голову, щоб перевірити, чи небезпека справді минула. Відтак вона з полегшенням повернулася до нас і кожного лагідно й заспокійливо поцілувала.

Я теж вибіг подивитися, і мені стало прикро, що від людини залишився тільки запах диму в повітрі.

Відтак Мама повсякчас нагадувала нам ту науку, яку ми отримали тоді в трубі, — уникати людей будь-якою ціною. Їх треба боятися.

Наступного разу, коли Мати вибралася за здобиччю, вона дозволила нам піти з нею. Щойно ми відійшли від нашої безпечної Нори, як Мама стала лякливою та дуже обережною. Ми всі поводилися так, як вона: трималися подалі від відкритих місць, тихо пробиралися понад кущами. Якщо ми бачили людину, Мати застигала на місці, напруживши плечі, готова утікати. У такі моменти здавалося, що біла цятка на морді Швидкого привертає увагу так само, як гавкіт цілої зграї. Проте ніхто нас не помічав.

Мама показувала нам, як рвати прозорі мішки, що лежать за будинками, швидко розкидати неїстівні папірці й знаходити шматки м'яса, сиру та крихти хліба — все це ми якнайшвидше жували. Смак тих наїдків був незвичний, а запах — просто дивовижний, але тривога Матері поступово передавалася нам, тому ми їли похапцем, довго не смакуючи. Голодного майже зразу знудило. Мені це здалося дуже кумедним, аж доки зі мною не сталося те саме — усередині сильно скрутило.

Здається, за другим разом їжа пішла краще.

Я завжди знав, що є й інші собаки, але ще нікого з них не бачив, крім своєї сім'ї. Іноді, коли ми йшли за здобиччю, хтось гавкав на нас з-за парканів. Мабуть, заздрили, що ми вільно ходимо, а вони зачинені там. Мати, звісно, ніколи не дозволяла нам підходити близько до незнайомих. Швидкий трохи сердився. Його ображало те, що хтось наважувався гавкати на нього, коли він підіймав лапу біля наших дерев.

Одного разу я нарешті побачив собаку в машині! Коли це сталося вперше, я дуже здивувався і довго дивився на голову, яка з висолопленим язиком визирала з вікна. Пес весело гавкнув, коли помітив мене, але я був настільки вражений, що зміг лише підняти ніс і недовірливо принохатися.

Машин, великих і малих, Мама теж уникала. Хоча я не розумів, яка від них може бути небезпека, адже в них навіть собаки їздять. Один великий і шумний автомобіль часто їздив і збирав мішки з їжею, які люди залишали для нас. Після цього день чи два нам майже нічим було тамувати голод. Я не любив цю машину і жадібних людей, які вискакували з неї та забирали всі харчі, — усі вони й без того чудово пахли.

Тепер часу на гру стало менше: ми добували їжу. Мати гарчала, коли Голодний намагався лизнути їй морду з надією, що вона дасть йому їсти, — і ми все зрозуміли. Ховаючись від чужих очей, ми виходили й старанно шукали поживу. Я втомлювався й почувався слабким. Тепер я навіть не боровся зі Швидким, коли він клав голову мені на спину й штовхав мене грудьми. І нехай, хай він буде головний. Наскільки я розумів, мої короткі лапи все одно були більш придатними до того бігу крадькома, якому нас учила Мати. Якщо Швидкий думає, що завдяки зросту та силі він чогось вартий, то він сам себе обманює. Усе одно Мама в нас головна.

Тепер у Норі під деревом ми насилу поміщалися, а Мати зникала все на довше й на довше. Щось підказувало мені, що колись вона піде й не повернеться, і нам доведеться самим про себе дбати. Швидкий завжди відштовхував мене від їжі та намагався забрати мою частку. Колись Матері не буде поряд, щоб подбати про мене.

Я почав думати, як воно — залишити Нору.

Усе змінилося того дня, коли Голодний пішов до труби й ліг там замість того, щоб іти добувати їжу. Він тяжко дихав, язик звисав із його рота. Мама понюхала Голодного перед тим, як іти. Коли я підійшов до нього, він не розплющив очей.

Над трубою була дорога. Колись ми знайшли на ній великого мертвого птаха та смикали його на всі боки, доки Швидкий не схопив пернатого й не відніс кудись. Незважаючи на ризик, що нас хтось побачить, ми час від часу бігали на дорогу й шукали такі забавки. Саме цим ми й займалися, коли Мати раптом стривожено підвела голову. Усі ми одночасно почули: під'їжджала велика машина.

Ця машина вже була нам знайома. Така сама, з такими самими звуками, повільно, навіть загрозливо (неначе полювала саме на нас), вона їздила нашою дорогою туди-сюди.

Ми з Мамою кинулися вниз, до труби, але — сам не розумію чому — на кілька секунд я зупинився й поглянув на ту страхітливую машину, а потім знову побіг ховатися в тунель.

Як виявилось, ті кілька секунд стали вирішальними. Вони помітили мене. Машина загурчала так, що аж земля затремтіла,

а потім зупинилася просто над нами. Двигун клацнув і замовк, невдовзі ми почули, як хтось крокує гравієм.

Мати тихо й коротко заскавучала.

Коли з обох кінців труби з'явилися людські морди, Мама пригнулася та напружилася. Люди показали нам зуби, але в цьому виразі ніби не було ворожості. Морди були бурі, на них росло чорне волосся, брови й очі в них були теж чорні.

— А йди-но сюди! — прошепотів один чоловік. Я не знав, що це означає, але цей поклик виявився таким самим природним, як звук вітру. Мені здалося, наче я все життя слухав людську мову.

В обох людей були палиці. Тепер я побачив, що на кінці кожної з них висіла петля. Ці штуки здавалися мені небезпечними, і я відчув, як страх бере гору над Мамою. Вона черкнула кігтями по трубі, пригнула голову й кинулася вперед, сподіваючись проскочити між ногами в одного з чоловіків. Швидким рухом палиця опустилася — і за мить мою Маму, яка пручалася й вивалася, людина вже тягнула на світло.

Ми з Сестрою позадкували, а Швидкий загарчав, шерсть у нього на загривку стала дибки. Ми всі троє зрозуміли, що відступати нікуди, а прохід уперед відкрився. Ми кинулися туди.

— Ось, біжать! — закричав чоловік з другого кінця труби.

Вибігши до струмка, ми зрозуміли, що насправді не дуже й уявляємо, що нам робити далі. Ми з Сестрою зупинилися за Швидким: хоче бути головним, то нехай, хай він тепер думає.

Матері ніде не було видно. Чоловіки махали палицями на різних берегах. Швидкий відскочив від одного, але його схопив інший. Скориставшись моментом, Сестра кинулася тікати, хлюпочучи по дну струмка, а я наче приріс до місця — стояв і дивився на дорогу.

Там, над нами, стояла якась жінка з довгим білим волоссям, і на її морді пролягли ласкаві зморшки.

— Заспокойся, цуцику, все добре. Ніхто тебе не образить. Усе добре, цуцику, — сказала вона.

Я не побіг, навіть не поворухнувся. Я дозволив, щоб мені на шию накиннули петлю і затягли її. Палицею мене вивели на берег, а там чоловік схопив мене за шкірку.

— У нього все добре, все добре, — наспівно промовляла жінка. — Відпустіть його.

— Він утече, — попередив її чоловік.

— Відпустіть.

Я слухав цю розмову й не розумів слів. Я знав лише те, що ця жінка тут головна. Хоча вона була і старша, і менша, ніж ті двоє чоловіків. Один із них неохоче кречнув і зняв мотузку з моєї шиї. Жінка дала мені понюхати свої руки: грубі, шкірясті долоні мали квітковий аромат. Від неї віяло добротою і турботою.

Коли жінка провела пальцями по моєму хутрі, я весь затремтів. Мій хвіст сам почав виляти, а коли вона підняла мене вгору, я потягнувся, щоб її поцілувати, й зрадив її сміху.

Мій настрої змінився, коли один із чоловіків приніс неживе тіло Голодного й показав жінці. Вона спромоглася лише видати печальний звук. Потім чоловік поніс мого покійного брата в машину, де Мати і Швидкий сиділи в залізній клітці, і підніс його тіло до їхніх носів. У сухому й сповненому пилу повітрі від Голодного повіяло запахом смерті, таким сильним, як будь-який спогад.

Ми всі уважно принюхалися до нашого мертвого брата, і я зрозумів: люди хотіли, щоб ми усвідомили, що сталося з Голодним.

Двоє чоловіків і жінка засумували, мовчки стоячи на дорозі, але ж вони не знали, яким хворим був Голодний від самого народження, яким кволим.

Мене посадили в клітку, і Мати з осудом принюхалася до запаху тієї жінки, який прилип до моєї шерсті. Машина смикнулася і знову рушила, а я швидко відволікся на чудові запахи, що потрапляли до мого носа, поки ми їхали. Я сидів у великій машині, тому аж загавкав від радості. Швидкий і Мати здивовано озирнулися на мене. Я нічого не міг із собою вдіяти, цікавішого в моєму житті ще не траплялося — це було навіть краще, ніж майже спіймати жабу.

Швидкий, здається, був глибоко засмучений, і за мить я все зрозумів: поряд уже немає Сестри, його найкращої подруги — ми всі її втратили так само, як і Голодного.

Тож, подумав я, світ значно складніший, ніж очікувалося. Справа не в Мамі, не в тому, що ми, цуценята, ховалися від

людей і гралися в трубі. Усе життя змінюють якісь важливіші події — ті, якими керують люди.

Тільки в одному я помилився. Тоді ми про це не знали, але згодом я і Швидкий зустріли нашу Сестру.

Розділ 2

Хай куди нас везли, але в мене було передчуття, що там будуть інші собаки. Клітку, в якій ми сиділи, просто переповнювали запахи інших псів: їхньої сечі, посліду, навіть крові, хутра і слини. Мама сиділа, забившись у куток, виставивши вперед кігті, щоб не ковзати по підлозі. Ми зі Швидким гасали кліткою, опустивши носи, та шукали запахи то одного, то іншого собаки. Брат намагався помітити кутки клітки, але щоразу, коли він опинявся на трьох лапах, машина підскакувала і він падав. Один раз Швидкий гепнувся просто на Маму, за що вона його легко вкусила. Я зневажливо глянув на брата. Ну хіба ти не бачиш — їй же сумно!

Урешті, втомившись винюхувати собак, яких тут уже й близько нема, я притиснувся мордою до ґрат і набрав повні груди повітря. Це мені нагадало той час, коли я встромив писка в вологий смітник — наше головне джерело їжі. У ньому були тисячі незнайомих ароматів, і всі з такою силою пахнули, що я раз за разом чхав.

Швидкий вмовстився з другого боку клітки й ліг, не приєднуючись до мене, бо цю забаву ж не він придумав. Він сердито на мене зиркав щоразу, коли я чхав, наче хотів сказати, щоб надалі я просив у нього на це дозвіл. І повсякчас, як цей холодний погляд зустрічався з моїм, я озирався на Маму, яка й надалі, наскільки я розумів, залишалася головною, хоча була тепер дуже налякана.

Коли машина зупинилася, підійшла жінка і звернулася до нас, притискаючи долоні до країв клітки, щоб ми їх лизнули. Мама навіть не поворухнулася, а Швидкий, зачарований так само, як і я, стояв поряд і махав хвостом.

— Які ви славні. Їсти хочете, малі? Голодні?

Нас зупинили біля довгої пласкої будівлі, з-під шин стирчала пустельна трава.

— Гей, Боббі! — крикнув один із чоловіків.

Відповідь на цей вигук була дивовижна. З-за будинку почувся такий гучний і багатоголосий гавкіт, що я навіть не міг уявити, скільки ж там було собак. Швидкий підскочив і сперся передніми лапами на стінку клітки, наче від того він зміг би більше побачити.

Галас продовжувався, а тим часом з-за будинку вийшов ще один чоловік. Він був бурий і обвітрений, злегка накульгував. Інші двоє чоловіків дивно всміхалися, коли дивилися на нього. Побачивши нас, кульгавий зупинився й опустил руки.

— О ні, сеньйоро! Годі вже собак. У нас їх і так забагато, — з його голосу було зрозуміло, що він жалкує і навіть змирився, у ньому не було жодної злості.

Жінка розвернулася й підійшла до нього.

— У нас двоє цуценят і їхня мати. Їм, може, місяців зо три. Ще одне з них утекло, а інше — померло.

— О ні!

— Мати їхня дика, бідолаха. Їй дуже страшно.

— Ну, ви ж знаєте, що вам казали останнього разу. У нас забагато собак, нам так ліцензію не дадуть!

— І нехай.

— Але ж, сеньйоро, у нас місця немає.

— Ну, Боббі, ви ж знаєте, що це неправда. А нам що, так і залишити їх, хай живуть, як дикі? Це ж собаки, Боббі, маленькі цуценята! Бачите?

Жінка знову розвернулася до клітки, а я помахав їй хвостом, показуючи, що хоча й не розумію жодного слова, зате уважно слухаю.

— То що, Боббі, ще трьох берете? — спитав один із тих двох чоловіків, що стояли й усміхалися.

— Скоро взагалі вам не буде чим платити — всі гроші на собачий харч підуть! — відказав Боббі, а ті двоє тільки вишкірилися й знизали плечима.

— Карлосе, я хочу, щоб ти взяв свіжий гамбургер і повернувся туди, до струмка. Може, вдасться знайти й третє, — сказала жінка.

Чоловік кивнув і засміявся, коли побачив вираз морди Боббі. Я зрозумів, що жінка серед цих людей головна, тому знову лизнув їй руку, щоб сподобатися найдужче.

— Ой, який ти хороший, хороший песик, — сказала вона мені. Я застрибав і так замахав хвостом, що вдарив ним Швидкого по морді. Брат роздратовано замружився.

Від того, кого звали Карлос, пахло м'ясом із приправами й незнайомим жиром. Він сунув палицю з петлею в клітку й зловив Маму. Ми зі Швидким охоче пішли слідом за ними. Матір повели за будинок до великого паркана. Там стояв просто-таки приголомшливий гавкіт, і в моїй голові проскочила страхітлива думка: «Куди це ми потрапили?».

Від Боббі пахло апельсинами, а ще землею, шкіряним одягом і собаками. Він злегка прочинив ворота, перекривши дорогу.

— Назад! Назад відходьте, назад! Ще далі! — казав він. Гавкіт трохи притих, і, коли Боббі повністю відчинив ворота, а Карлос підштовхнув Маму вперед, стало зовсім тихо.

Я був вражений, коли побачив, хто нас зустрічав. Я навіть не відчув на собі ноги Боббі, який штовхнув і мене у ворота. Собаки!

Собаки були геть усюди. Кілька було таких великих, як Мама, і навіть більших! Усі вільно бігали у великому дворі, обнесеному дерев'яним парканом. Я побіг до гурту цуценят, які були не набагато старші, ніж я. Вони видалися мені дружніми. Я підбіг до зграї й зупинився, неначе страшенно зацікавився чимось на землі. Усі троє собачат були світлої масті й жіночої статі, тож я красиво помочився на якийсь горбочок, а вже потім підбіг до них і ввічливо понюхав кожну ззаду.

Я був щасливий, що опинився тут, мені хотілося гавкати від радості, але Мамі й Швидкому було не так весело. Власне, Мати бігала туди-сюди понад парканом у пошуках виходу, притискаючи носа до землі. Швидкий підійшов до групи псів

і, напружившись усім тілом, стояв із ними, посмикуючи хвостом. Тимчасом собаки по черзі задирали лапу біля стовпчика в паркані.

Один із псів підійшов і став просто перед Швидким, інший обійшов його й люто понюхав ззаду — тут мій бідолашний брат не витримав. Він опустив зад і розвернувся, підібгавши під себе хвоста. І я зовсім не здивувався, коли за кілька секунд він уже лежав на спині і звивався з відчайдушною грайливістю. Отже, він тепер не головний.

Поки все це відбувалося, інший пес, високий і м'язистий, із довгими вислими вухами, абсолютно нерухомо стояв посеред двору й спостерігав, як Мама тривожно бігає по колу біля паркана. Щось мені підказувало, що саме цього собаки треба остерігатися в загороді. Звісно, коли він вийшов із заціпеніння й попростував до паркана та собак, які оточили Швидкого, пси дали спокій моему брату й насторожено підвели голови.

Метрів за десять від паркана той самий пес перейшов на швидкий біг і помчав просто до Мама, яка зіщулилась і не ворушилася. Він загородив їй шлях, розставивши лапи й тримаючи хвіст рівно, наче стрілу. Тулячись до паркана, Мама дозволила йому обнюхати себе від хвоста до голови.

Першим моїм бажанням — і, напевне, Швидкий відчував те саме — було побігти на допомогу, але щось мені підказувало, що це було б неправильно. То був Головний собака, ширококостий мастиф із темно-бурою мордою й темними запаленими очима. Мама виявила покору, якої й вимагала ситуація.

Після того як Головний собака уважно обнюхав незнайомку, він пустив на паркан економний струмінь сечі, який Мати старанно обнюхала, і побіг геть. Коли той страшний пес зник, знесилена Мама тихо пробралася за купу шпал.

Тим часом згряя собак прибігла подивитися й на мене. Я пригнувся до землі й лизнув їх усіх, натякаючи, що зі мною в них неприємностей не буде, це лише мій брат — баламут. Я тільки хотів гратися з трьома дівчатками й досліджувати цей двір, де була сила-силенна м'ячиків, гумових кісточок, усіляких запахів

і розваг. У коритце постійно стікала чиста вода, яку можна було пити, коли захочеш, а чоловік на ім'я Карлос приходив раз на день, щоб прибирати за нами. Через певні проміжки часу ми всі здіймали гавкіт — без причини, просто для задоволення.

І нас годували! Двічі на день Боббі, Карлос, Сеньйора й інший чоловік заходили всередину зграї, ділили її на групи за віком і насипали цілі мішки ситної їжі у великі тази. Ми заривалися в посудини мордами та їли досхочу! Поблизу стояв Боббі й спостерігав за нами. Якщо йому здавалося, що хтось із собак мало їсть (як правило, це була найменша дівчинка), то він брав її в руки й давав ще жменю корму, відштовхуючи всіх інших.

Мама їла з дорослими собаками, і я інколи чув їхнє гарчання. Хоча коли я підводив голову, то бачив лише хвости, якими вони махали. Собаки смакували чимось надзвичайно запашним, але, коли хтось із малих намагався пробратися до них і подивитися, люди втручалися й зупиняли непосиду.

Жінка, Сеньйора, нахилялася й дозволяла нам цілувати її, вона проводила руками по нашій шерсті й сміялася. Вона казала, що мене звати Тобі. Вона це промовляла щоразу, як мене бачила: «Тобі, Тобі. Тобі»!

Я був переконаний: я її улюблений собака, як же інакше? Моя найкраща подруга мала світло-брунатну масть і звалася Коко, вона привіталася зі мною ще в перший день. У Коко були білі лапи, рожевий ніс, шорстка й сторчкувата шерсть. Вона була досить невеличка, тому я легко міг її наздогнати, незважаючи на свої короткі лапи.

Ми з Коко боролися цілими днями, зазвичай у товаристві інших дівчат. Інколи до нас приєднувався Швидкий, який завжди хотів гратися в таку гру, де він був Головним псом. Однак йому доводилося тримати себе в лапах і не поводитися занадто грубо. Коли Швидкий дуже вже розходився, до нас підходив хтось із псів і давав йому прочухана. У такі моменти я завжди вдавав, що бачу свого брата вперше в житті.

Я любив мій світ, мій Двір. Я любив бігати болотом біля корита з водою так, щоб з-під моїх лап летіли бризки грязюки. Я любив, коли ми всі гуртом гавкали, хоча й рідко розумів,

чому ми це робимо. Любив бігати за Коко, спати зі зграєю собак і нюхати послід інших. Не раз, набігавшись і награвшись, я просто падав від втоми, очманілий від щастя.

Старші собаки теж гралися — навіть Головний пес, бува, бігав двором із клаптем старого простирадла в зубах, а всі інші ганялися за ним і вдавали, ніби не можуть догнати. Мама, однак, цього не робила — вона, ховаючись, лежала в заглибині за купою шпал. Коли я одного разу зазирнув подивитися, як їй там, вона так загарчала, наче зовсім не впізнала мене.

Якось після вечері собаки сонно валялися у Дворі, а я зненацька помітив, як Мама нишком вийшла зі своєї схованки й стала підкрадатися до воріт. Я тим часом гриз гумову кісточку (в моєму роті весь час свербіло, тому мені постійно й хотілося щось гризти). Коли я побачив Маму, то зупинився і з цікавістю спостерігав, як вона сидить перед ворітьми. Може, хтось іде? Я підвів голову, але подумав, що собаки вже б здійняли гавкіт, якби хтось наближався.

Не один вечір Карлос, Боббі й інші люди сиділи за маленьким столиком, розмовляли, відкривали й передавали один одному пляшку, з якої різко пахло хімією. Проте сьогодні їх не було — у Дворі залишилися лише собаки.

Мама відірвала від землі передні лапи, поклала їх на дошки воріт і зубами вхопилася за металеву ручку. Я був вражений. Ну, чому вона гризе таку тверду штуку, коли тут стільки зручних гумових кісточок? Вона крутила головою ліворуч і праворуч, мабуть, намагалася добре взятися зубами. Я глянув на Швидкого, але він міцно спав.

І тут — дивина — двері клацнули й відчинилися. Моя Мама відчинила ворота! Вона опустила лапи на землю, тілом штовхнула хвіртку й обережно приніюхалася до того, що було за парканом.

Тоді вона озирнулася й подивилася на мене, її очі були ясні. Усе було зрозуміло — Мама втікала. Я встав, щоб піти з нею, але Коко, яка лежала поблизу, ліниво підвела голову, глянула на мене, моргнула і знову розтяглася на піску. Якщо я піду, то більше ніколи не побачу Коко. Я розривався між вірністю

Матері, яка мене годувала, вчила і дбала про мене, і вірністю зграї, де залишався мій нікудишній брат Швидкий.

Мати не чекала, поки я вирішу. Вона безшумно зникла в сутінках. Насувалася ніч. Якщо я хочу її наздогнати, то мушу поспішити.

Я побіг до відчиненої хвіртки, помчав за Мамою в непередбачуваний світ, який чекав мене за парканом.

Швидкий не побачив, як ми пішли.

Розділ 3

Далеко я не зайшов. Я не міг бігти так швидко, як Мама. До того ж перед будинком були кущі, які, як мені здалося, треба позначити. Мати не чекала на мене, навіть жодного разу не озирнулася. Востаннє я побачив її, коли вона зробила те, що їй вдавалося найкраще, — ковзнула в тінь невидима та непомітна.

Ще зовсім недавно найбільшою моєю втіхою було примоститися під бочком у Мама, а її язик і тепло тіла значили для мене найбільше в житті. Проте тепер, коли я побачив, як вона зникає, то зрозумів: залишаючи мене, вона робить те саме, що рано чи пізно робить кожна мати-собака. Бажання йти за нею було останнім спогадом із наших стосунків, які назавжди змінилися того дня, коли ми прибули у Двір.

Я ще не встиг опустити лапу, коли на ганок вийшла Сеньйора. Вона зупинилася, побачивши мене.

— Тобі! Як же це ти вийшов?

Якщо я хотів іти геть, то мусив би бігти *негайно*, тільки я цього, звісно, не хотів. Натомість я замахав хвостом, стрибнув на ноги Сеньйори та спробував лизнути її. Її квітковий запах змішався з дивовижним жирним запахом курятини. Вона погладила мене по вухах, і я пішов за нею. Я не міг без її дотику. Сеньйора швидко підійшла до відчиненої хвіртки, легенько підштовхнула мене вперед і теж зайшла. У Дворі в лінійній дрімоті лежали собаки.